

نظام جامع اخلاق نخبگی

مقدمه

استعداد، موهبتی الهی و امانتی است که باید در مسیر رضای خدا و خدمت به پیشرفت و عزت وطن به کار گرفته شود و نخبگان هر جامعه، موتور محرک پیشرفت و حافظان ارزش‌های آن هستند. در راستای تحقق اهداف کلان سند راهبردی کشور در امور نخبگان (مصوبه شماره ۹۱/۹۷۱۹/دش مورخ ۱۳۹۱/۸/۱۷ شورای معین شورای عالی انقلاب فرهنگی) طراحی نظامی جامع برای «اخلاق نخبگی» که مبتنی بر آموزه‌های اسلامی و اعتقادی استوار باشد، ضرورتی انکارناپذیر برای تضمین رشد اخلاقی و معرفتی جامعه نخبگانی، مصون‌سازی آنان در برابر آفات فکری و اخلاقی، و هدایت استعدادها در مسیر خدمت به کشور است.

نظام جامع اخلاق نخبگی به مجموعه‌ای از اصول، ارزش‌ها و قواعد اخلاقی اشاره دارد که نخبگان و استعدادها را برتر کشور باید در رفتار فردی و اجتماعی خود رعایت کنند. هدف این نظام، ایجاد تعادل بین مسئولیت‌های فردی و اجتماعی نخبگان، تضمین عدالت، ارتقای شفافیت، و تقویت نقش آنها در پیشرفت جامعه است. این نظام نه یک سند انتزاعی، بلکه نقشه‌راه عملی برای زیست نخبگی مسئولانه و اثرگذار است.

ماده ۱: تعاریف

الف- بنیاد: بنیاد ملی نخبگان

ب- **نخبه:** به فردی برجسته و کارآمد اطلاق می‌شود که در خلق و گسترش علم، فناوری، هنر، ادب، فرهنگ و مدیریت کشور در چارچوب ارزش‌های اسلامی اثرگذاری بارز داشته باشد و همچنین فعالیت‌های وی بر پایه هوش، خلاقیت، انگیزه و توانمندی‌های ذاتی از یک سو و خبرگی، تخصص و توانمندی‌های اکتسابی از سوی دیگر، موجب سرعت بخشیدن به پیشرفت و اعتلای کشور شود.

ج- **استعداد برتر:** به فردی اطلاق می‌شود که با توجه ویژگی‌های ذاتی خود امکان رسیدن به مرحله نخبگی را داراست ولی هنوز زمینه‌های لازم برای شناسایی کامل و بروز استعدادها و ویژه او فراهم نشده است.

ماده ۲: اهداف

- ۱.۲. پرورش استعدادهایی برتر و نخبگانی که هم از توانمندی علمی و فکری درخشان برخوردارند و هم دارای تعهد عمیق اخلاقی و معرفتی نسبت به جامعه و ارزش‌های آن باشند.
- ۲.۲. هدایت و تربیت استعداد‌های برتر و نخبگان اخلاق مدار، پاسخگو و متعهد به جامعه و نسل‌های آینده.
- ۳.۲. تبدیل شدن نخبگان به الگوهای برتر علمی و اخلاقی برای نسل جوان و تقویت روحیه امید در جامعه.
- ۴.۲. ایجاد اعتماد عمومی بیشتر نسبت به نخبگان به دلیل شفافیت و تعهد اخلاقی آنان.
- ۵.۲. بهره‌گیری بهینه از استعداد‌های برتر و نخبگان برای توسعه یکپارچه و متوازن اخلاقی، علمی و فرهنگی کشور.

ماده ۳: اصول نظام اخلاق نخبگی

نظام اخلاق نخبگی حول سه محور طراحی شده است:

- ۱- اخلاق عمومی،
- ۲- اخلاق حرفه‌ای،
- ۳- تعهد و مسئولیت‌پذیری اجتماعی.

در ادامه مؤلفه‌ها و مصادیق رفتاری هر محور ذکر می‌شود. لازم به توضیح است که مصادیق ذکر شده صرفاً از باب نمونه است و حیطه تعریف مصادیق گسترده و نامحدود است.

مسئولیت‌پذیری اجتماعی	اخلاق حرفه‌ای	اخلاق عمومی
تعهد به منافع ملی و ارزش‌های عمومی	تعهد به کیفیت و صداقت حرفه‌ای	صداقت و درست‌گویی
مشارکت در حل مسائل جامعه	رازداری و امانت حرفه‌ای	امانت‌داری
ترویج علم و فرهنگ نخبگی	استقلال رأی و پرهیز از تعارض منافع	عدالت‌ورزی و انصاف
پاسخ‌گویی در برابر نتایج عملکرد	به‌روزرسانی مستمر دانش و مهارت	تواضع علمی و شخصی
احساس تعلق اجتماعی و هویتی	عدالت و انصاف در همکاری‌ها	پابندی به قانون و نظم اجتماعی
حمایت از عدالت و پیشرفت اجتماعی	مسئولیت در آموزش و تربیت دیگران	خودمهاری و کنترل هیجان
تعهد به سلامت محیط اجتماعی	حفظ کرامت انسانی و شأن حرفه‌ای	خیرخواهی و نوع‌دوستی

محور اصلی	مؤلفه‌ها	شرح و تبیین و مصادیق رفتاری
	استقلال رأی و پرهیز از تعارض منافع	<p>تصمیم‌گیری علمی یا فنی بدون تأثیر منافع شخصی یا بیرونی.</p> <ul style="list-style-type: none"> • تصمیم‌گیری علمی بدون فشار بیرونی • اعلام تعارض منافع در داوری یا طرح‌ها • پرهیز از پذیرش هدایا یا منافع جانبی • انتخاب موضع حرفه‌ای بر اساس شواهد • عدم دخالت روابط شخصی در قضاوت کاری
	به‌روزرسانی مستمر دانش و مهارت	<p>یادگیری مادام‌العمر و تطبیق با پیشرفت‌های علمی و فناورانه.</p> <ul style="list-style-type: none"> • شرکت در دوره‌های آموزشی جدید • مطالعه منظم منابع علمی روز • استفاده از فناوری‌های نو در کار • تعامل با متخصصان سایر رشته‌ها • خودارزیابی منظم برای شناسایی نیازهای یادگیری
	عدالت و انصاف در همکاری‌ها	<p>رعایت برابری در قضاوت، ارزیابی و تعامل با همکاران و ذی‌نفعان.</p> <ul style="list-style-type: none"> • توزیع منصفانه نقش‌ها در فعالیت‌های گروهی • ذکر صحیح نام همکاران در آثار علمی • احترام به سهم دیگران در نتایج گروهی • دفاع از حقوق اعضای گروه در تعاملات سازمانی • پرهیز از تحقیر یا حذف دیگران
	مسئولیت در آموزش و تربیت دیگران	<p>انتقال درست دانش و الگوبودن برای نسل بعد.</p> <ul style="list-style-type: none"> • انتقال تجربه به دانشجویان یا تازه‌کاران • تشویق تفکر نقاد در یادگیرندگان • الگوبودن در رفتار و گفتار حرفه‌ای • پرهیز از تبعیض در ارزیابی شاگردان • حمایت اخلاقی از رشد نسل جدید
	حفظ کرامت انسانی و شأن حرفه‌ای	<p>احترام به خود، همکاران و مخاطبان، و رفتار مطابق شأن‌نخبگی.</p> <ul style="list-style-type: none"> • رفتار محترمانه با ارباب‌رجوع یا بیمار • پرهیز از رفتار تحقیرآمیز یا تمسخرآمیز

محور اصلی	مؤلفه‌ها	شرح و تبیین و مصادیق رفتاری
		<ul style="list-style-type: none"> • رعایت آداب ظاهر و گفتار حرفه‌ای • دفاع از حرمت همکاران در غیاب آنان • حفظ عزت نفس در تعاملات کاری
مسئولیت پذیری اجتماعی	تعهد به منافع ملی و ارزش‌های عمومی	<p>تقدم خیر جمعی و مصالح ملی بر منافع فردی.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ارائه خدمات علمی برای حل مسائل کشور • پرهیز از اقدامات مغایر منافع جمعی • حمایت از سیاست‌های پیشرفت ملی • ترویج فرهنگ کار و تلاش ملی • رعایت اخلاق در تعامل با منابع عمومی
	مشارکت در حل مسائل جامعه	<p>حضور فعال در طرح‌ها و فعالیت‌های اثرگذار اجتماعی.</p> <ul style="list-style-type: none"> • حضور داوطلبانه در طرح‌های اجتماعی • همکاری در طرح‌های میان‌رشته‌ای ملی • کمک به سازمان‌های مردم‌نهاد علمی • حمایت از پژوهش‌های کاربردی برای جامعه • تشویق دیگران به فعالیت اجتماعی سازنده
	ترویج علم و فرهنگ نخبگی	<p>انتقال دانش، تجربه و انگیزه به نسل‌های جوان.</p> <ul style="list-style-type: none"> • برگزاری کارگاه‌های عمومی آموزشی • نگارش مطالب ترویجی برای مردم • سخنرانی در مدارس و دانشگاه‌ها • همکاری با رسانه‌ها برای ارتقای سواد علمی • الگو بودن در ساده‌سازی علم برای عموم
	پاسخ‌گویی در برابر نتایج عملکرد	<p>پذیرش مسئولیت تصمیمات، خطاها و آثار فعالیت‌ها.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ارائه گزارش شفاف از فعالیت‌ها • پذیرش خطا و اصلاح مسیر کار • ارزیابی پیامدهای تصمیمات حرفه‌ای • اطلاع‌رسانی درست درباره منابع مصرفی • احترام به حقوق ذی‌نفعان در نتایج

شرح و تبیین و مصادیق رفتاری	مؤلفه‌ها	محور اصلی
<p>درک نقش خویش به‌عنوان عضوی مسئول در جامعه.</p> <ul style="list-style-type: none"> • مشارکت در فعالیت‌های محلی و دانشگاهی • افتخار به نقش ملی و اجتماعی خویش • تعامل مثبت با جامعه علمی کشور • رعایت همبستگی با سایر متخصصان ایرانی • تعهد به پیشرفت جمعی نه فردی 	احساس تعلق اجتماعی و هویتی	
<p>حساسیت نسبت به نابرابری، فقر و محرومیت.</p> <ul style="list-style-type: none"> • پیگیری موضوعات فقرزدایی و آموزش عمومی • ترویج برابری فرصت‌ها در محیط کار • حمایت از اقشار کم‌برخوردار علمی • نقد سازنده سیاست‌های ناعادلانه • تلاش برای اصلاح نابرابری‌های علمی و اقتصادی 	حمایت از عدالت و پیشرفت اجتماعی	
<p>رعایت ادب، انصاف و مسئولیت‌پذیری در عرصه‌های اجتماعی و رسانه‌ای.</p> <ul style="list-style-type: none"> • رعایت ادب در شبکه‌های اجتماعی • پرهیز از نشر اخبار نادرست یا تحقیرآمیز • مشارکت محترمانه در گفت‌وگوهای اجتماعی • دفاع از حقیقت بدون تخریب دیگران • الگوبودن در رفتار شهروندی و محیط زیستی 	تعهد به سلامت محیط اجتماعی	

ماده ۴: نهاد متولی و نظارتی

بنیاد به عنوان نهاد متولی امور نخبگان و استعداد‌های برتر در کشور، در خصوص نظام اخلاق نخبگی مکلف به انجام وظایف زیر است:

۱.۴. فرهنگ سازی از طریق حمایت از تولید محتوا در زمینه ترویج اخلاق نخبگی و استفاده از ظرفیت‌های رسانه‌ای و فضای مجازی فرهنگی برای ترویج گفتمان "اخلاق نخبگی" و نقد رفتارهای غیراخلاقی در جامعه نخبگانی.

تاریخ: _____
شماره: _____
پست: _____

۲.۴. حمایت از مشاوره‌ها و راهنمایی اخلاقی برای نخبگان و استعداد‌های برتر در مواجهه با چالش‌های اخلاقی در محیط کار و پژوهش.

۳.۴. تعریف و اعطای نشان یا جایزه ملی اخلاق نخبگی در سطوح مختلف به نخبگان پیشرو، با معیارهای شفاف و مبتنی بر سند راهبردی کشور در امور نخبگان در راستای معرفی فعال و تکریم الگوهای برتر اخلاق نخبگی.

۴.۴. نظارت بر اجرای نظام اخلاق نخبگی، بررسی گزارش‌ها، رسیدگی به تخلفات بارز در عدم پایبندی به نظام اخلاق نخبگی با رویکرد اصلاحی و در صورت تکرار یا تخلفات جدی، در نظر گرفتن پیامدهایی مانند تعلیق موقت امتیازات نخبگی، بازپس‌گیری جوایز، یا در موارد بسیار حاد، خروج از فهرست نخبگان و استعداد‌های برتر.